

Прамова таварыша СТАЛІНА

на першай усесаюзнай нарадзе стаханаўцаў

хто можа сумнявацца, што заўтра іх будзе ў дзесяць раз больш? Хіба не ясна, што стаханаўцы з'яўляюцца наватарамі ў нашай прамысловасці, што стаханаўскі рух прадстаўляе будучыню нашай індустрыі, што ён змяшчае ў сабе зярно будучага культурна-тэхнічнага ўздыму рабочага класа, што ён адкрывае нам той шлях, на якім толькі і можна дабіцца тых вышэйшых паказальнікаў прадукцыйнасці працы, якія неабходны для пераходу ад соцыялізму да кунізму і знішчэння процілегласці паміж працай разумовай і працай фізічнай?

Такаво, таварышы, значэнне стаханаўскага руху ў справе нашага соцыялістычнага будаўніцтва.

Ці думалі аб гэтым вялікім значэнні стаханаўскага руху Стаханаў і Бусыгін, калі яны прыступалі да ломкі старых тэхнічных норм? Зразумела, не. У іх былі свае клопаты, — яны імкнуліся да таго, каб вывесці прадпрыемствы з прарыву і перавыканаць гаспадарчы план. Але, дабіваючыся гэтай

мэты, ім прышлося разбіць старыя тэхнічныя нормы і развіць высокую прадукцыйнасць працы, перакрываючы перадавыя капіталістычныя краіны. Было-б аднак смешна думаць, што гэта акалічнасць можа хоць колькі-небудзь умаліць вялікае гістарычнае значэнне руху стаханаўцаў.

Тое-ж самае можна сказаць аб тых рабочых, якія ўпершыню арганізавалі ў нашай краіне Саветы рабочых дэпутатаў у 1905 годзе. Яны, вядома, не думалі, што Саветы рабочых дэпутатаў паслужаць асновай соцыялістычнага ладу. Яны толькі абараняліся ад царызма, ад буржуазіі, ствараючы Саветы рабочых дэпутатаў. Але гэта акалічнасць ніколі не супярэчыць таму несумненнаму факту, што рух за Саветы рабочых дэпутатаў, пачаты ў 1905 годзе ленинградскімі і маскоўскімі рабочымі, прывёў у канчатковым выніку да разгрому капіталізму і перамогі соцыялізму ў адной шоста частцы свету.

II. Карэнні стаханаўскага руху

Мы прысутнічаем зараз ля калыбелі стаханаўскага руху, каля яго вытокаў.

Трэба было-б адзначыць некаторыя характэрныя рысы стаханаўскага руху.

Кідаецца ў вочы перш за ўсё той факт, што ён, гэты рух, пачаўся не як самаадвольна, амаль стыхійна, знізу, без якога-б там ні было націску з боку адміністрацыі нашых прадпрыемстваў. Больш таго. Гэты рух зарадзіўся і стаў разгортвацца ў пэўнай меры наперакор волі адміністрацыі нашых прадпрыемстваў, нават у барацьбе з ёю. Тав. Молатаў ужо расказваў вам аб тым, якія мукі прышлося перажыць тав. Мусінскаму, ляснішчыку ў Архангельску, калі ён тайком ад гаспадарчай арганізацыі, тайком ад кантралёраў выпрацоўваў новыя, больш высокія тэхнічныя нормы. Лес самога Стаханава быў не лепшым, бо яму прыходзілася абараняцца пры сваім руху наперад не толькі ад некаторых чыноў адміністрацыі, але і ад некаторых рабочых, высмейваўшых і травіўшых яго за „ноўшаствы“. Што датычыць Бусыгіна, то вядома, што ён за свае „ноўшаствы“ ледзь было не паплаціўся стратай работы на заводзе, і толькі ўмяшанне начальніка цэха т. Сакалінскага дапамагло яму застацца на заводзе.

Як бачыце, калі і мела месца якое-небудзь уздзеянне з боку адміністрацыі нашых прадпрыемстваў, то яно ішло не насустрач стаханаўскаму руху, а наперакор яму. Стала быць, стаханаўскі рух зарадзіўся і разгарнуўся як рух, які ідзе знізу і іменна таму, што ён зарадзіўся самаадвольна, іменна таму, што ён ідзе знізу, ён з'яўляецца найбольш жыццёвым і непераможным рухам сучаснасці.

Трэба, далей, спыніцца яшчэ на адной характэрнай рысе стаханаўскага руху. Заклучаецца яна, гэта характэрная рыса, у тым, што стаханаўскі рух разнёсся па ўсяму твару нашага Саюза не паступова, а з нейкай нябачанай хуткасцю, як ураган. З чаго пачалася справа? Стаханаў падняў тэхнічную норму здабычы вугалю ў пяць ці ў шэсць раз, калі не больш. Бусыгін і Сметанін зрабілі тое-ж самае, адзін — у галіне машынабудаўніцтва, другі — у галіне абутковай прамысловасці. Газеты паведамлілі аб гэтых фактах. І раптам — поўныя стаханаўскага руху ахапіла ўсю краіну. У чым тут справа? Адкуль узятая такая быстрота ў справе распаўсюджвання стаханаўскага руху? Можа быць Стаханаў і Бусыгін з'яўляюцца вялікімі арганізатарамі з вялікімі сувязямі ў абласцях і раёнах СССР, і яны самі арганізавалі гэту справу? Не, зразумела, не! Можа

быць Стаханаў і Бусыгін маюць прэтэнзію быць вялікімі фігурамі нашай краіны і яны самі разнеслі іскры стаханаўскага руху па ўсёй краіне? Гэта таксама няверна. Вы бачылі тут Стаханава і Бусыгіна. Яны выступалі на нарадзе. Гэта — людзі простыя і скромныя, без якіх-бы там ні было прэтэнзій на тое, каб набыць лаўры фігур усесаюзнага маштаба. Мне нават здаецца, што яны некалькі смущаны тым размахам руху, які разгарнуўся ў нас наперакор іх чаканням. І калі, не глядзячы на гэта, запалкі, кінутыя Стаханавым і Бусыгіным, аказалася дастаткова для таго, каб уся гэта справа разгарнулася ў поўныя, — то гэта значыць, што стаханаўскі рух з'яўляецца справай у поўнай меры наспейшай. Толькі рух, які ў поўнай меры наспей ў чакае штуршка для таго, каб вырвацца на волю, — толькі такі рух мог распаўсюдзіцца так хутка і нарастаць, як снежны ком.

Чым вытлумачыць, што стаханаўскі рух аказаўся справай у поўнай меры наспейшай? Дзе прычыны таго, што ён атрымаў такое хуткае распаўсюджанне? Якавы карэнні стаханаўскага руху?

Іх, гэтых прычын, прынамсі чатыры.

1) Асновай стаханаўскага руху паслужыла перш за ўсё карэннае палепшанне матэрыяльнага становішча рабочых. Жыць стала лепш, таварышы. Жыць стала веселей. А калі весела жывецца, работа спорыцца. Адсюль высокія нормы выпрацоўкі. Адсюль героі і гераіні працы. У гэтым перш за ўсё карань стаханаўскага руху. Калі-б у нас быў крызіс, калі-б у нас было беспрацоўе — біч рабочага класа, калі-б у нас жылося кепска, непрыглядна, нявесела, то ніякага стаханаўскага руху не было-б у нас. (Апладысменты). Наша пролетарская рэвалюцыя з'яўляецца адзінай у свеце рэвалюцыяй, якой давялося паказаць народу не толькі свае палітычныя рэзультаты, але і рэзультаты матэрыяльныя. З усіх рабочых рэвалюцый мы ведаем толькі адну, якая сяк-так дабілася ўлады. Гэта — Парыжская комуна. Але яна існавала не доўга. Яна, праўда, папрабавала разбіць аковы капіталізму, але яна не паспела іх разбіць і тым больш не паспела паказаць народу добрыя матэрыяльныя рэзультаты рэвалюцыі. Наша рэвалюцыя з'яўляецца адзінай, якая не толькі разбіла аковы капіталізму і дала народу свабоду, але паспела яшчэ даць народу матэрыяльныя ўмовы для замужнага жыцця. У гэтым сіла і непераможнасць нашай рэвалюцыі. Зразумела, добра прагнаць капіталістаў, прагнаць памешчыкаў, прагнаць царскіх апычнікаў, узяць уладу і атрымаць сва-

боду. Гэта вельмі добра. Але, нажал, адной толькі свабоды далёка яшчэ недастаткова. Калі не хапае хлеба, не хапае масла і тлушчаў, не хапае мануфактуры, жыллё дрэннае, то на адной толькі свабодзе далёка не паедзеш. Вельмі трудна, таварышы, жыць адной толькі свабодай (адабраючыя воклічы, апладысменты). Каб можна было жыць добра і весела, неабходна, каб блага палітычнай свабоды дапаўняліся благами матэрыяльнымі. Характэрная асаблівасць нашай рэвалюцыі заклучаецца ў тым, што яна дала народу не толькі свабоду, але і матэрыяльныя блага, але і магчымасць замужнага і культурнага жыцця. Вось чаму жыць стала ў нас весела, вось на якой глебе вырас стаханаўскі рух.

2) Другой крыніцай стаханаўскага руху з'яўляецца ў нас адсутнасць эксплуатацыі. Людзі працуюць у нас не на эксплуатацятараў, на для ўзбагачэння туняядцаў, а на сябе, на свой клас, на сваё, савецкае грамадства, дзе ва ўлады стаяць лепшыя людзі рабочага класа. Таму-то праца мае ў нас грамадскае значэнне, яна з'яўляецца справай гонару і славы. Пры капіталізме праца мае прыватны, асабісты характар. Выпрацаваў больш, атрымлівай больш і жыві сабе, як ведаеш. Ніхто цябе не ведае і ведаць не хоча. Ты працуеш на капіталістаў ты іх узбагачаеш? А як-жа інакш? Для таго цябе і нанялі, каб ты ўзбагачаў эксплуатацятараў. Ты не згодзен з гэтым, — ідзі ў рады беспрацоўных і праябай як ведаеш, — знойдзем другіх, больш згаворлівых. Таму-то праца людзей невысока цэніцца пры капіталізме. Зразумела, што ў такіх умовах стаханаўскаму руху не можа быць месца. Другая справа — ва умовах савецкага ладу. Тут працоўны чалавек у пашане. Тут ён працуе не на эксплуатацятараў, а на сябе, на свой клас, на грамадства. Тут працоўны чалавек не можа адчуваць сябе закінутым і адзіночым. Наадварот, працоўны чалавек адчувае сябе ў нас свабодным грамадзянінам свайго краіны, свайго роду грамадскім дзеячом. І калі ён працуе добра і дае грамадству тое, што можа даць, — ён герой працы. Ён аваян славай. Зразумела, што

толькі ў такіх умовах мог зарадзіцца стаханаўскі рух.

3) Трэцяй крыніцай стаханаўскага руху трэба лічыць наяўнасць у нас новай тэхнікі. Стаханаўскі рух арганічна звязан з новай тэхнікай. Без новай тэхнікі, без новых заводаў і фабрык, без новага абсталявання стаханаўскі рух не мог-бы ў нас зарадзіцца. Без новай тэхнікі можна падняць тэхнічныя нормы ў 1—2 разы — н. больш. Калі стаханаўцы паднялі тэхнічныя нормы ў пяць у шэсць раз, то гэта значыць, што яны апіраюцца цалкам і поўнасцю на новую тэхніку. Такім чынам выходзіць, што індустрыялізацыя нашай краіны, рэканструкцыя нашых заводаў і фабрык, наяўнасць новай тэхнікі і новага абсталявання паслужылі адной з прычын, парадзіўшых стаханаўскі рух.

4) Але на адной толькі новай тэхніцы далёка не паедзеш. Можна мець першакласную тэхніку, першакласныя заводы і фабрыкі, але калі няма людзей, здольных асядлаць гэту тэхніку, тэхніка так і застаецца ў вас голай тэхнікай. Каб новая тэхніка магла даць свае рэзультаты, трэба мець яшчэ людзей, кадры рабочых і работніц, здольных стаць на чале тэхнікі і рушыць яе наперад. Зараджэнне і рост стаханаўскага руху азначаюць, што ў нас ужо нарадзіліся такія кадры сярод рабочых і работніц. Гэтыя кадры наперад партыя сказала, што, пабудаваныя новыя заводы і фабрыкі і даўшы нашым прадпрыемствам новае абсталяванне, — мы зрабілі толькі палову справы. Партыя сказала тады, што энтузіязм будаўніцтва новых заводаў трэба дапоўніць энтузіязмам іх асваення, што толькі такім шляхам можна давесці справу да канца. Відаць, што за гэтыя два гады ішло асваенне гэтай новай тэхнікі і нараджэнне новых кадраў. Цяпер ясна, што такія кадры ўжо ёсць у нас. Зразумела, што без такіх кадраў, без гэтых новых людзей у нас не было-б ніякага стаханаўскага руху. Такім чынам, новыя людзі з рабочых і работніц, асвоіўшыя новую тэхніку, паслужылі той сілай, якая аформіла і рушыла наперад стаханаўскі рух.

Такавы ўмовы, парадзіўшыя і рушыўшыя наперад стаханаўскі рух.

III. Новыя людзі — новыя тэхнічныя нормы

Я гаварыў, што стаханаўскі рух развіўся не ў парадку паступовасці, а ў парадку ўзрыву, прарваўшага якуюсьці плаціну. Відаць, што яму прышлося перамагчы якіясьці перашкоды. Нехта яму перашкаджаў, нехта яго заціскаў і вось, накіпіўшы сіл, стаханаўскі рух прарваў гэтыя перашкоды і заліў краіну. У чым тут справа, хто-ж, уласна, перашкаджаў?

Перашкарджалі старыя тэхнічныя нормы і людзі, стаяўшыя за спіной гэтых норм. Некалькі гадоў таму назад нашы інжынерна-тэхнічныя і гаспадарчыя работнікі склалі вядомыя тэхнічныя нормы прыстасова да тэхнічнай адсталасці нашых рабочых і работніц. З таго часу прайшло некалькі гадоў. Людзі за гэты час выраслі і падкаваліся тэхнічна. А тэхнічныя нормы заставаліся нязменнымі. Зразумела, што гэтыя нормы аказаліся цяпер для нашых новых людзей устарэўшымі. Цяпер усе лаць існуючыя тэхнічныя нормы. Але яны-ж не з неба ўпалі. І справа тут зусім не ў тым, што гэтыя тэхнічныя нормы былі складзены ў свой час, як нормы заніжання. Справа перш за ўсё ў тым, што цяпер, калі гэтыя нормы сталі ўжо ўстарэўшымі, прабуюць адстаіваць іх, як нормы сучасныя. Чапляюцца за тэхнічную адсталасць нашых рабочых і работніц, арыентуюцца на гэту адсталасць, зыходзяць з адсталасці, і справа даходзіць, нарэшце, да таго, што пачы-

наюць іграць у адсталасць. Ну, а як быць, калі гэта адсталасць адыходзіць у вобласць мінулага? Няўжо мы будзем схіляцца перад нашай адсталасцю і рабіць з яе ікону, фетыш? Як быць, калі рабочыя і работніцы паспелі ўжо вырасці і падкавацца тэхнічна? Як быць, калі старыя тэхнічныя нормы перасталі адпавядаць сапраўднасці, а нашы рабочыя і работніцы паспелі ўжо на справе перакрыць іх у 5, у 10 раз? Хіба мы калі-небудзь прысгальні на вернасць нашай адсталасці? Здаецца, не было гэтага ў нас, таварышы? (Агульны смех). Хіба мы зыходзілі з таго, што нашы рабочыя і работніцы так і астануцца на веку адсталымі? Як быццам мы не зыходзілі з гэтага? (Агульны смех). У чым-жа тады справа? Няўжо ў нас не хопіць смеласці зламаць кансерватызм некаторых нашых інжынераў і тэхнікаў, зламаць старыя традыцыі і нормы і даць прастор новым сілам рабочага класа?

Талкуюць пра навуку. Гавораць, што даныя навукі, даныя тэхнічных даследачнікаў і інструкцый супярэчаць патрабаванням стаханаўцаў аб новых, больш высокіх, тэхнічных нормах. Але пра якую навуку ідзе тут гутарка? Даныя навукі заўсёды правяраюцца практыкай, вопытам. Навука, парваўшая сувязь з практыкай, з вопытам, — якая-ж гэта навука? Ка-

Працяг прамовы тав. Сталіна на 3-й стар.